

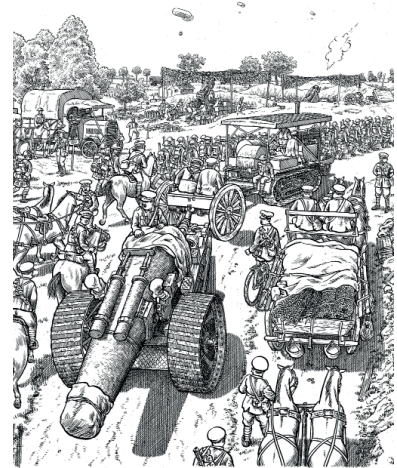
JOE SACCO

TEMPS DE GUERRES

19 September — 31 October, 2026
Chaussée d'Ixelles 337 | 1050 Brussel

Vernissage in aanwezigheid van de kunstenaar
Op zaterdag 19 September van 18:00 uur

Signeersessie
Op zaterdag 19 September van 15:00 uur

Voor het eerst zullen Joe Sacco's werken gewijd aan de Grote Oorlog en de oorlog in Gaza zij aan zij worden gepresenteerd in Galerie Martel Brussel. Emmanuel Guibert, een fervent lezer van Sacco's werk, biedt ons zijn perspectief:

« Ik denk niet dat drie gewisselde mails met Joe Sacco en een gesprek van vijf minuten in Sint-Petersburg, vijftien jaar geleden, mij het recht geven om geleerd over hem te doen. Maar ik heb heel wat van zijn boeken gelezen.

"Un sacco" is in het Italiaans een uitdrukking die een hoop betekent. Het werk van Joe staat in het teken van de overvloed. Kende ik hem beter, dan zou ik me wellicht wagen aan hypothesen over de bronnen van die Sacco-stroom. Zijn bibliografie suggereert me er enkele.

Guerre à Gaza zet ons neer bij zijn oude moeder, van wie het geheugen deels beknelde is geraakt onder het puin van de bombardementen op Malta tijdens de Tweede Wereldoorlog. Ik verbind haar met de verhalen van mijn eigen vader, die als hummeltje zijn ingewanden leegde in zijn kamerpot, tijdens de beschietingen van het naburige vliegveld van Cognac (Charente), in diezelfde jaren.

Wij, Europese zestigers, zijn zonen en dochters van gebombardeerde kinderen die als bij mirakel gespaard bleven. Ieder mens die leeft is tegelijk een overlevende van de slachtingen en een mogelijk toekomstig slachtoffer: we bestaan enkel omdat onze bloedlijn dwars door de niet-aflatende massagraven van de geschiedenis is gegaan. Vragen stellen over deze dingen doet er dus wel degelijk toe; ze gaan ons van heel dichtbij aan. Joe en ik zullen een sacco vragen gesteld hebben. Antwoorden hebben we nooit genoeg gekregen op het waarom, de omstandigheden en de gevolgen van wat de mens de mens aandoet: hem onderwerpen, hem vermoorden.

Joe, dat is ook:

- *Un sacco* bronnen die hij doorploegt om zich in een onderwerp te verdiepen.
- *Un sacco* avontuurlijke reizen en indrukwekkende ontmoetingen, zoals het een journalist te velde betaamt.
- *Un sacco* twijfels om mee te zeulen, *un sacco* onverzettelijkheid om er toch overheen te stappen, *un sacco* uithoudingsvermogen om de doelen te bereiken die hij zich stelt. Laten we het grote woord maar gebruiken: *un sacco* moed.

Wat mij het meest ontroert bij hem, is de zorg. Joe moet zwaar beproefd van zijn reportages terugkomen, door alles wat hij gezien heeft en alle gesprekken die hij gevoerd heeft. Het atelier is de plaats van de zorg. Daar moet hij herbeleven wat beleefd is — nog een beproeving bovenop de andere — maar ook al die mensen verzorgen, al die huizen, al die bomen die hem hun wonden hebben toevertrouwd. En voor zichzelf zorgen erbij.

Daarvoor heeft hij een grammatica ontwikkeld die met de jaren verfijnd is, maar die vanaf het begin dezelfde taal spreekt. Een heel leven lang die verbazingwekkende trouw: aan de handmatige arcering, de kruisarcering, de stippellijnen, de motieven van hemden, jurken en sjaals, de gezichten die ons vanaf de pagina recht aankijken en toespreken.

De menigten bij Joe zijn hallucinant. Met menigten is hij nooit helemaal klaar. Ieder individu heeft zijn eigen allure, zijn eigen kledij, zijn eigen gelaat. Niemand wordt in twee pennestreken neergezet. Beulen, slachtoffers, soldaten, oproerkraaiers, gewone passanten: allemaal zijn ze met dezelfde aandacht uitgewerkt. Zijn fresco over de slag aan de Somme is in dat opzicht een toonbeeld van het genre. Het draagt de signatuur van een waanzinnige ambitie waarvan geen enkele figuratieve tekenaar helemaal vrij is: heel de mensheid, verleden en heden, in zijn tekeningen inventariseren. De meeste adepten van de getekende reportage nemen foto's en dienen die vervolgens zo goed als onbewerkt op in hun boeken. Joe verteert, interpreteert, herschept alles. Hij is nooit de gevangene van zijn documentatie, en houdt zo de vrijheid om de dingen te zeggen en te tonen naar eigen inzicht.

Ik hou vol dat wij de gruwel van de oorlog willen begrijpen, in al zijn oorzaken en gevolgen. Toch lijkt het erop dat onze tijdgenoten steeds meer een verzadiging voelen die grenst aan onverschilligheid en die de grofste onwetendheid voortbrengt. We zitten niet meer in de *sacco* maar in de *troppe*. Te veel opgestapelde gruwelen, te veel lijden dat nog komt, te veel beelden die waar of onwaar zijn, te veel cynisme en onverhulde leugens. De absurditeit van dit alles doet de rede wankelen, schakelt de wil om te weten uit, vreet aan ons geloof in wat we ervaren, in wat we leren en in wat we doorgeven. En dan zwijg ik nog over het feit dat alles wat we hierover en over andere onderwerpen schrijven en bediscussiëren voortaan circuleert op immateriële dragers waarvan de houdbaarheid nog moet blijken.

Mijn buurman in de metro geeft veruit de voorkeur aan het pletten van virtuele veelkleurige snoepjes of aan getrimde honden op zijn telefoon, boven welke substantiële informatie ook. En mijn buurman is, alles wel beschouwd, misschien niets anders dan mijn eigen spiegelbeeld in het raam.

In zo'n context zijn er nog de goede oude tekenplaten van Joe, met de pen bijeengekrast. Platen die verhalen dragen, ingezameld met datzelfde oneindige geduld, door een man die zichzelf niet spaart en het ongemak aanvaardt van een geweten dat brandt als een netel: ze verdienen bewondering en dankbaarheid."

Emmanuel Guibert, *lid van de Académie des Beaux-Arts*

Pers : Sylvie Chabroux | +33 6 64 25 48 42, sylvie@chabroux.com

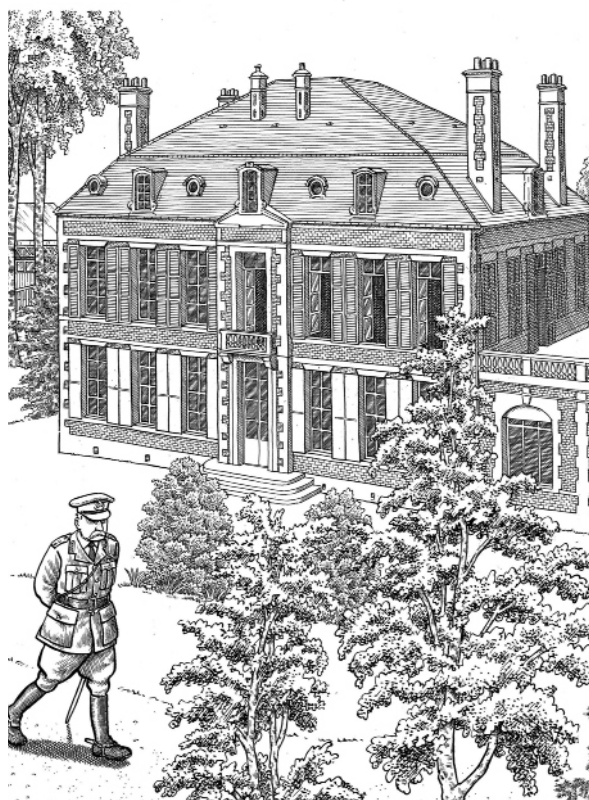
MARTEL PARIS | 17 rue Martel, 75010 Paris, France | +33 1 42 46 35 09

MARTEL BXL | Chaussée d'Ixelles 337, 1050 Bruxelles, Belgique | +32 2 721 79 57

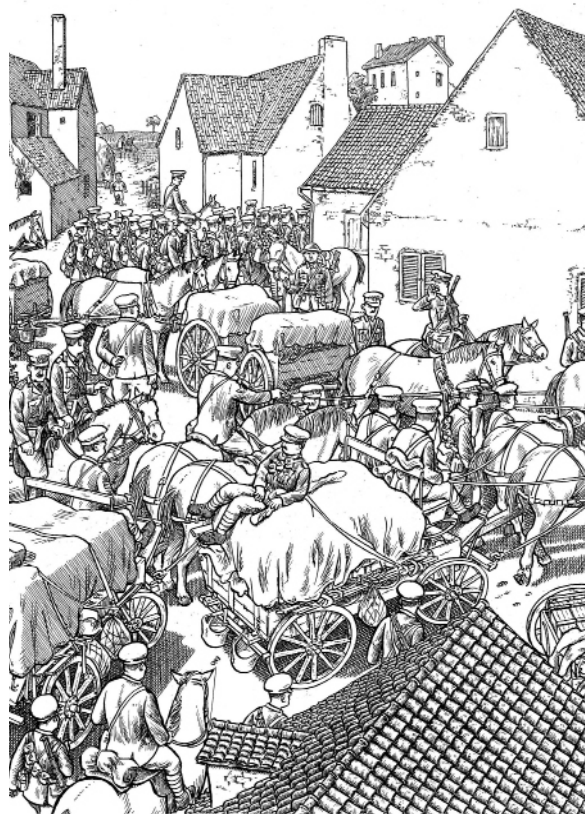
contact@galeriemartel.fr | www.galeriemartel.com | mar - sam 14h30 - 19h

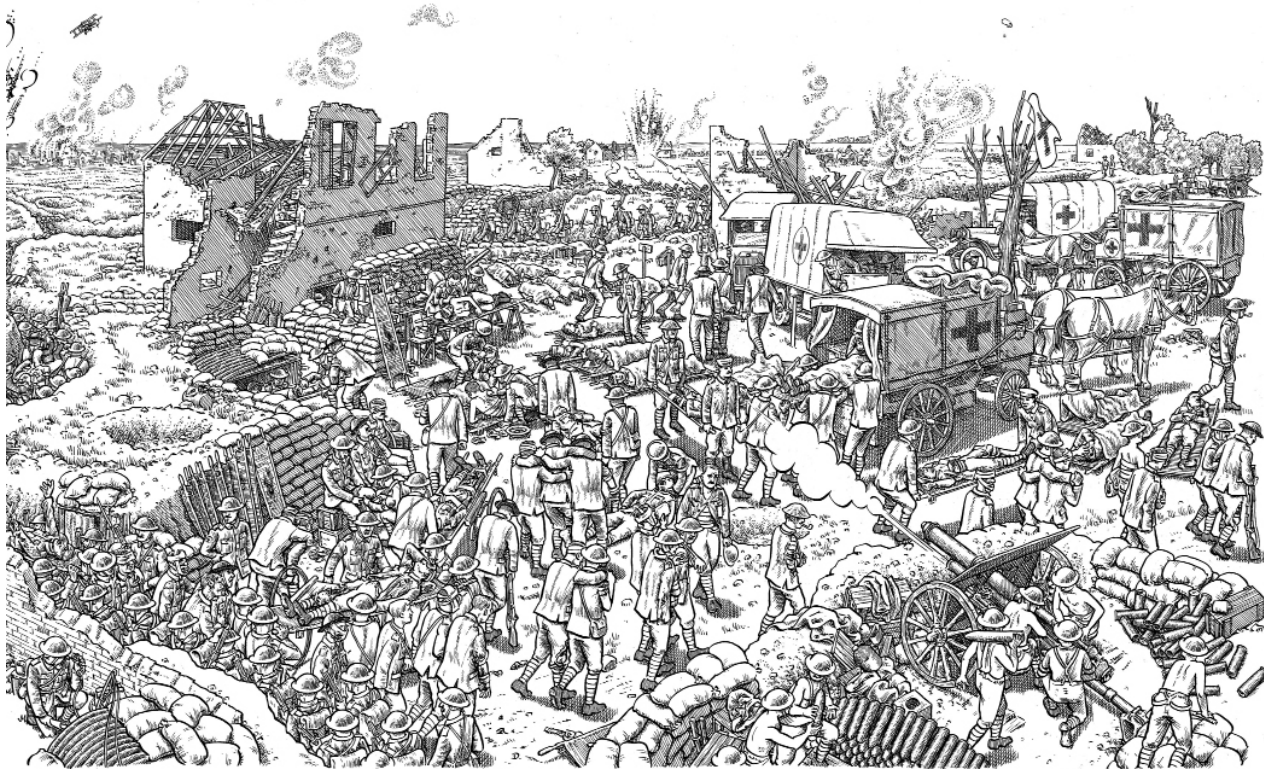
Joe Sacco, *La Grande Guerre (De eerste Weltnrieg)*, 2014, inkt op papier
 ©Joe Sacco / Editions Futuropolis, courtesy Galerie Martel

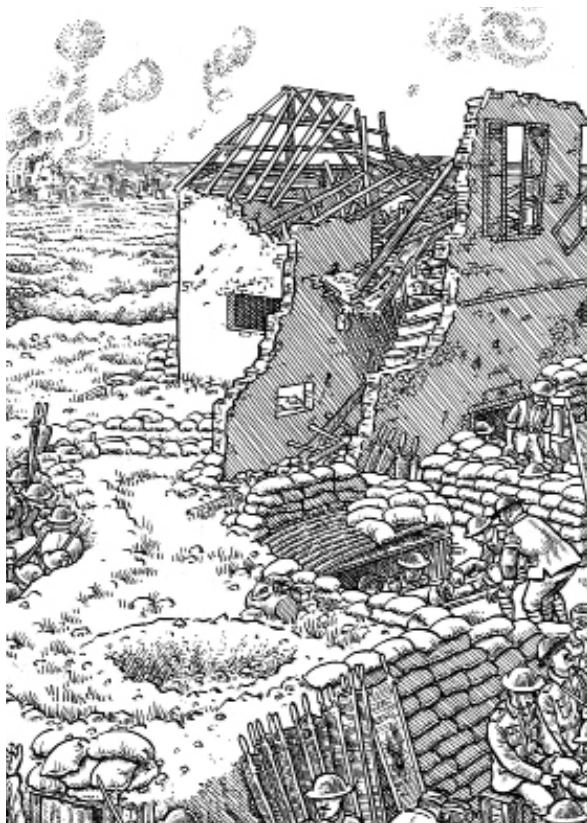
Details - Joe Sacco, *La Grande Guerre (De eerste Weltnrieg)*, 2014, inkt op papier
 ©Joe Sacco / Editions Futuropolis, courtesy Galerie Martel

Pers : Sylvie Chabroux | +33 6 64 25 48 42, sylvie@chabroux.com
 MARTEL PARIS | 17 rue Martel, 75010 Paris, France | +33 1 42 46 35 09
 MARTEL BXL | Chaussée d'Ixelles 337, 1050 Bruxelles, Belgique | +32 2 721 79 57
contact@galeriemartel.fr | www.galeriemartel.com | mar - sam 14h30 - 19h

Joe Sacco, *La Grande Guerre (De eerste Wereldoorlog)*, 2014, inkt op papier
 ©Joe Sacco / Editions Futuropolis, courtesy Galerie Martel

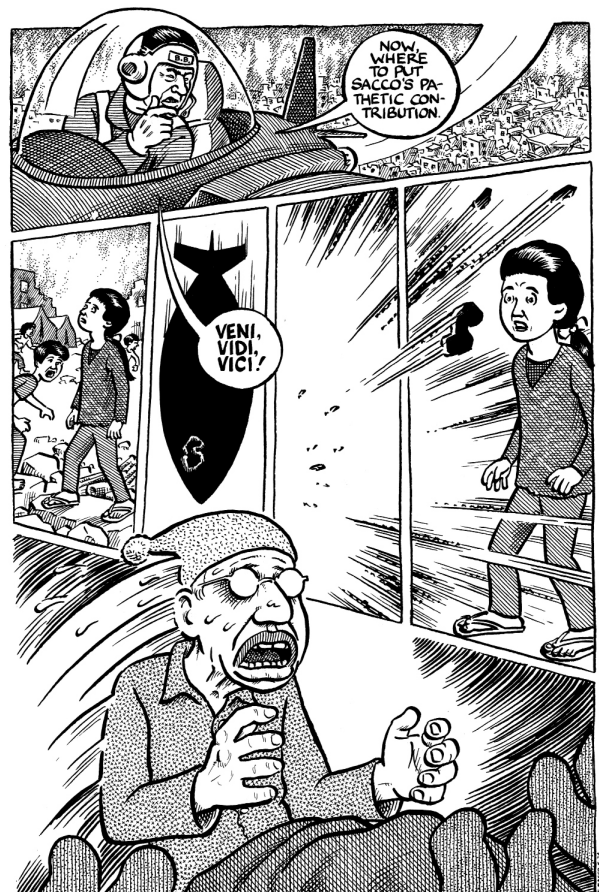
Details - Joe Sacco, *La Grande Guerre (De eerste Wereldoorlog)*, 2014, inkt op papier
 ©Joe Sacco / Editions Futuropolis, courtesy Galerie Martel

Pers : Sylvie Chabroux | +33 6 64 25 48 42, sylvie@chabroux.com
 MARTEL PARIS | 17 rue Martel, 75010 Paris, France | +33 1 42 46 35 09
 MARTEL BXL | Chaussée d'Ixelles 337, 1050 Bruxelles, Belgique | +32 2 721 79 57
contact@galeriemartel.fr | www.galeriemartel.com | mar - sam 14h30 - 19h

Joe Sacco, *Guerre à Gaza (War on Gaza)*, 2024, inkt op papier
©Joe Sacco / Editions Futuropolis, courtesy Galerie Martel

Joe Sacco, *Guerre à Gaza (War on Gaza)*, 2024, inkt op papier
©Joe Sacco / Editions Futuropolis, courtesy Galerie Martel

Pers : Sylvie Chabroux | +33 6 64 25 48 42, sylvie@chabroux.com

MARTEL PARIS | 17 rue Martel, 75010 Paris, France | +33 1 42 46 35 09

MARTEL BXL | Chaussée d'Ixelles 337, 1050 Bruxelles, Belgique | +32 2 721 79 57

contact@galeriemartel.fr | www.galeriemartel.com | mar - sam 14h30 - 19h